

Oponentský posudek na disertační práci PhDr. Františka Bartoše *Vztah individualismu a narcismu*.

Katedra sociologie FF UK 2011.

Školitel: Doc. PhDr. Jiří Buriánek, CSc.

Předložená práce je formálně dobře zvládnutá a na relativně nevelké ploše (112 stran vlastního textu) předkládá vše, co je třeba ke čtenářově porozumění problému a získaným výsledkům. Už to je jedna z vlastností, kterou oceňuji. Členění je obvyklé: na část teoretickou a empirickou. Následuje diskuse, závěr a bohatý přehled odborné literatury. Pochvalu zaslouží už i to, že práce se opírá o několik autorem publikovaných (a tedy již recenzovaných!) textů v časopise *Sociologický časopis a Sociológia*.

Autor již v úvodu upozorňuje, že centrum jeho pozornosti je zaměřené na jev narcismu, který je, na rozdíl od individualismu, v sociologii téměř nezpracován. Je přitom důvodné předpokládat, že jde o dva fenomény na sobě závislé jen velmi málo.

Co rozhodně stojí za povšimnutí je autorský počín dr. Bartoše: sestavil a ve výzkumu použil dotazník neklinického narcismu. Vyšel z popisu narcismu, jak je to v DSM-IV a následnou položkovou a faktorovou analýzou vytvořil jakousi mapu narcistického chování a vztahování se k sobě a ke světu. Výsledky potom dává do souvislosti s různými vybranými charakteristikami osobního a profesního života.

Samozřejmě, že metodologové mohou uvažovat o tom, nakolik je již samotná podstata takto vytvořeného konceptu narcismu poznamenána psychiatrickým a psychopatologickým myšlením. Autor si počíná obezřetně a validizuje výsledný nástroj jak faktorovou analýzou, tak vlastním kritickým myšlením. A kromě toho i výsledky jsou relevantní současným představám a stavu naší společnosti. Práci jsem, shodou okolností, četl ve chvíli, kdy došlo k tragédii v Norsku. Ihned se v tisku objevily také úvahy, nakolik byl pachatel postižen poruchou osobnosti, nakolik byl zahleděn do sebe a byl málo schopen empatie a nakolik se v tom všem odrážel i charakter naší doby; kdy je stále obtížnější nalézt vlastní identitu a zůstat v nedestruktivním kontaktu s hodnotami společnosti. To jsou ale také otázky, které vyplývají jako důležité i z textu předložené práce!

I když je autor velmi opatrný a volí termín „neklinický narcismus“, vyplývá mu z analýzy i to, že zdrojem může být např. pocit méněcennosti (vážící se na trauma v rodině apod.). tím se samozřejmě nabízí propojení s podstatnými tématy psychologie a práce nabývá interdisciplinární základnu.

Autor konstatuje, že asi pětina (20%) populace starší 18 let vykazuje rysy onoho neklinického narcismu. Sám to označuje jako „slabší výskyt“ (s. 110). Je ale otázka, co a co už není „slabší“ výskyt. A není to možné vidět zcela opačně jako alarmující výši?

A vyjdeme-li z autorova závěru, že tito lidé se snaží předvést, upoutat na sebe pozornost, tedy „zvrátit pocíťovanou nehodnotnost své osoby“, musíme opět myslet na ony události v Norsku. A ještě další otázka, která se nabízí: je-li možné na neklinický narcismus nahlížet jako na hybnou sílu výkonnostní společnosti nebo také jako na logický profil člověka, který je

efektivní součástí takového uspořádání“ (s. 110), je opravdu (a nakolik) neklinický narcismus druhem hrozby?

V práci je mnoho podnětů k přemýšlení a diskusi, ale to by přesáhlo smysl tohoto stručného posudku. Ten uzavírám konstatováním, že **práce je velmi aktuální, přispívá k řešení důležitého (až palčivého) vědeckého a potažmo i společenského problému a já ji doporučuji k obhajobě.**

Praha 4.8. 2011

Doc. PhDr. Jiří Sípek, CSc., Ph.D.